Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 31ης Μαΐου 2016 [1]

Υπόθεση C-573/14

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides
κατά
Mostafa Lounani

[αίτηση του Conseil d'État (Βέλγιο)για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης — Άσυλο — Ελάχιστες απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων — Οδηγία 2004/83/ΕΚ — Άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ' — Λόγοι αποκλεισμού από τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα — Έννοια των «πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών» — Ερμηνεία των όρων «ηθική αυτουργία» ή «συμμετοχή» στο άρθρο 12, παράγραφος 3 — Απόφαση πλαίσιο 2002/475/ΔΕΥ — Άρθρα 1 και 2 — Καταδίκη για εγκλήματα τρομοκρατίας ως προϋπόθεση για τον αποκλεισμό από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα — Εξέταση των λόγων αποκλεισμού»

Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) ζητεί ερμηνευτικές

διευκρινίσεις όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους τα κράτη μέλη μπορούν να αποκλείσουν ένα πρόσωπο από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα δυνάμει της οδηγίας για την αναγνώριση

1. [2]. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν (και κατά πόσον) το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων που διέπουν τον αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα στην εν λόγω οδηγία καθορίζεται από την απόφαση-πλαίσιο 2002/475/ΔΕΥ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας [3]. Σε περίπτωση που ο αιτών τη χορήγηση καθεστώτος ασύλου αποτελεί ηγετικό στέλεχος τρομοκρατικής ομάδας, απαιτείται να έχει καταδικασθεί και για τη διάπραξη ενός εκ των αδικημάτων που απαριθμούνται στο άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου, προκειμένου να συντρέξουν οι προβλεπόμενοι από την οδηγία για την αναγνώριση λόγοι αποκλεισμού από το καθεστώς πρόσφυγα; Συνεπάγεται η καταδίκη για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση τον αυτοδίκαιο αποκλεισμό του από το καθεστώς του πρόσφυγα; Εάν όχι, ποια είναι τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζουν οι αρμόδιες

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ 2004, L 304, σ. 12, στο εξής: οδηγία για την αναγνώριση). Η εν λόγω οδηγία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε υπό αναδιατυπωμένη μορφή από την οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011 (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9). Η διατύπωση των υπό κρίση διατάξεων επί της ουσίας δεν μεταβλήθηκε.

3 — Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ 2002, L 164, σ. 3, στο εξής: απόφαση-πλαίσιο). Η απόφαση αυτή τροποποιήθηκε από την απόφαση-πλαίσιο 2008/919/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2008 (ΕΕ2008, L 330, σ. 21). Η απόφαση-πλαίσιο ισχύει για όλα τα κράτη μέλη πλην του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο έκανε χρήση του δικαιώματός του να κοινοποιήσει στο Συμβούλιο ότι η εν λόγω απόφαση αποτελεί πράξη για την οποία δεν αποδέχεται τις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 4, του πρωτοκόλλου αριθ. 36, το οποίο προσαρτάται ως παράρτημα στις Συνθήκες.

εθνικές αρχές κατά την εξέταση του σχετικού αιτήματος; Στο πλαίσιο της απαντήσεως στα ερωτήματα αυτά, είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί ποιο ακριβώς είναι το σημείο στο οποίο επιτυγχάνεται η ισορροπία μεταξύ, αφενός, της αντιδράσεως των κρατών μελών σε τρομοκρατικές ενέργειες και, αφετέρου, της υποχρεώσεως που υπέχουν να εφαρμόζουν τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης στις οποίες αποτυπώνονται οι κανόνες του διεθνούς δικαίου σχετικά με την προστασία των προσφύγων.

Διεθνές δίκαιο

Ο καταστατικός χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

2. Στο προοίμιο του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών[4] παρατίθενται οι στόχοι των συμβαλλομένων μερών. Στο κεφάλαιο Ι αποτυπώνονται οι σκοποί και οι αρχές των Ηνωμένων Εθνών. Οι αρχές αυτές αφορούν τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και την ανάγκη λήψεως αποτελεσματικών μέτρων προκειμένου να προλαμβάνεται και να αποτρέπεται κάθε απειλή κατά της ειρήνης, να καταστέλλεται κάθε επιθετική ενέργεια ή άλλη μορφή παραβιάσεως της ειρήνης καθώς και να λαμβάνονται αποτελεσματικά μέτρα για την ενδυνάμωση της παγκόσμιας ειρήνης (άρθρο 1). Επιπλέον, τα μέλη του Οργανισμού οφείλουν να συνδράμουν τα Ηνωμένα Έθνη σε οποιαδήποτε ενέργεια αυτά αναλαμβάνουν σύμφωνα με τον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (άρθρο 2).

Τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών

3. Στις 28 Σεπτεμβρίου 2001, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στη Νέα Υόρκη, την Ουάσινγκτον και την Πενσυλβανία, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε, βάσει του κεφαλαίου VII του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το ψήφισμα 1373 (2001). Στο προοίμιο του ψηφίσματος αυτού επισημαίνεται εκ νέου «[…] η ανάγκη να αντιμετωπισθούν με όλα τα μέσα, σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, οι απειλές κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, τις οποίες συνιστούν οι πράξεις τρομοκρατίας». Κατά το σημείο 5 του εν λόγω ψηφίσματος, «[…] οι τρομοκρατικές ενέργειες, μέθοδοι ή πρακτικές αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές του [ΟΗΕ] και […] η ενσυνείδητη χρηματοδότηση και οργάνωση τρομοκρατικών ενεργειών ή η υποκίνηση αυτών αντιβαίνουν ομοίως προς τους σκοπούς και τις αρχές του [ΟΗΕ]».

4. Στις 12 Νοεμβρίου 2001, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 1377 (2001), στο οποίο «[υ]πογραμμίζει ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες, μέθοδοι ή πρακτικές αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και ότι η ενσυνείδητη χρηματοδότηση και οργάνωση τρομοκρατικών ενεργειών ή η υποκίνηση αυτών αντιβαίνουν ομοίως προς τους σκοπούς και τις αρχές [του]».

5. Στις 14 Σεπτεμβρίου 2005, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 1624 (2005), με το οποίο επιβεβαιώνεται εκ νέου ότι είναι επιτακτική ανάγκη η καταπολέμηση της τρομοκρατίας σε όλες τις μορφές της και υπογραμμίζεται ότι τα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι όλα τα μέτρα που λαμβάνονται για τον σκοπό αυτό πρέπει να είναι σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που αυτά υπέχουν βάσει του διεθνούς δικαίου· τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι σύμφωνα, μεταξύ άλλων, με το δίκαιο των προσφύγων και το ανθρωπιστικό δίκαιο.

4 — Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και το καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου υπογράφηκαν στο San Francisco στις 26 Ιουνίου 1945 (στο εξής: καταστατικός χάρτης των Ηνωμένων Εθνών).

6. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2014, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε το ψήφισμα 2178 (2014), με το οποίο καλεί τα κράτη, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που υπέχουν βάσει του διεθνούς δικαίου και του διεθνούς προσφυγικού δικαίου, να διασφαλίζουν, μεταξύ άλλων, ότι δεν θα γίνεται κατάχρηση του καθεστώτος του πρόσφυγα από δράστες, υποκινητές ή συνεργούς σε τρομοκρατικές ενέργειες. Σημειώνεται επίσης (στην παράγραφο 5) ότι: «[…] τα Κράτη Μέλη […] θα αποτρέπουν και [θα] καταστέλλουν τη στρατολόγηση, την οργάνωση, τη μεταφορά ή τον εξοπλισμό ατόμων που ταξιδεύουν σε Κράτος διαφορετικό από τα Κράτη κατοικίας ή εθνικότητάς τους, με σκοπό την τέλεση, το σχεδιασμό ή την προετοιμασία τρομοκρατικών πράξεων ή την παροχή ή τη λήψη τρομοκρατικής εκπαίδευσης καθώς και τη χρηματοδότηση των ταξιδιών και των δραστηριοτήτων τους».

7. Μολονότι στα ως άνω ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών απαριθμούνται αρκετές *δραστηριότητες* οι οποίες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τους στόχους των Ηνωμένων Εθνών, εντούτοις, το διεθνές δίκαιο δεν παρέχει έναν γενικό ορισμό της *τρομοκρατίας* ή των *τρομοκρατών*[5].

Η Σύμβαση της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων

8. Κατά το άρθρο 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης[6], στο οποίο παραπέμπει η οδηγία για την αναγνώριση, ο όρος «πρόσφυγας» εφαρμόζεται επί παντός προσώπου το οποίο «[σ]υνεπεία δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύει της προστασίας της χώρας αυτής».

9. Το άρθρο 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′, ορίζει ότι η Σύμβαση της Γενεύης δεν εφαρμόζεται σε πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να θεωρείται ότι ευθύνονται για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών[7].

Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

10. Στο άρθρο 2 ΣΕΕ παρατίθεται ο κατάλογος των αξιών στις οποίες βασίζεται η Ένωση: σε αυτές περιλαμβάνονται ο σεβασμός του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το άρθρο 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ ορίζει ότι, στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο, η Ένωση προβάλλει και προωθεί αυτές τις αξίες και με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στην αυστηρή τήρηση και την ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου και, ιδίως, στον σεβασμό του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

5 — Βλ., για παράδειγμα, Guy S. Goodwin-Gill και Jane McAdam, *The Refugee in International Law*, Oxford University Press, τρίτη έκδοση, σ. 192 και 193. Βλ., επίσης, Singer Sarah, *Terrorism and Exclusion from Refugee Status in the United Kingdom*, Brill Nijhoff, 2015, σ. 15 και 16.

6 — Η Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων υπογράφηκε στη Γενεύη την 28η Ιουλίου 1951 [Recueil des traités des Nations Unies, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)] και τέθηκε σε ισχύ την 22α Απριλίου 1954. Συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων που υιοθετήθηκε στη Νέα Υόρκη την 31η Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967 (στο εξής, από κοινού: Σύμβαση της Γενεύης). Το Πρωτόκολλο δεν ασκεί επιρροή στην εξέταση της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

7 — Οι λόγοι αποκλεισμού περιλαμβάνουν επίσης πρόσωπα τα οποία έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης, εγκλήματα πολέμου ή εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας κατά την έννοια των διεθνών συμβάσεων (άρθρο 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο α′) και σοβαρά αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν ακόμη γίνουν δεκτά ως πρόσφυγες από τη χώρα αυτή (άρθρο 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο β′).

Η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

11. Το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ορίζει ότι «[η] Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της *μη επαναπροώθησης*. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με [τη Σύμβαση της Γενεύης], καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις».

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

12. Το άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης[8] διασφαλίζει το δικαίωμα στο άσυλο τηρουμένων των κανόνων της Συμβάσεως της Γενεύης και σύμφωνα με τις Συνθήκες.

13. Κατά το άρθρο 19, παράγραφος 2, κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινική μεταχείριση.

Η απόφαση-πλαίσιο

14. Η απόφαση-πλαίσιο καθιερώνει κοινό ορισμό για τα εγκλήματα τρομοκρατίας. Το άρθρο 1 ορίζει ότι κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεωρούνται ως εγκλήματα τρομοκρατίας οι πράξεις οι οποίες απαριθμούνται σε αυτό, όπως ορίζονται ως εγκλήματα από το εθνικό δίκαιο, όταν πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις[9]. Οι προϋποθέσεις αυτές συνίστανται στο να διαπράττονται οι εν λόγω πράξεις εκ προθέσεως και να είναι δυνατόν, εκ της φύσεως ή του συναφούς πλαισίου τους, να προσβάλλουν σοβαρά χώρα ή διεθνή οργανισμό, όταν ο δράστης τις διαπράττει με σκοπό: (i) να εκφοβίσει σοβαρά έναν πληθυσμό, ή (ii) να εξαναγκάσει αδικαιολόγητα τις δημόσιες αρχές ή ένα διεθνή οργανισμό να εκτελέσουν οποιαδήποτε πράξη ή να απόσχουν από την εκτέλεσή της, ή (iii) να αποσταθεροποιήσει σοβαρά ή να καταστρέψει τις θεμελιώδεις πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού.

15. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία α′ και β′, αντιστοίχως, εγκλήματα συνιστούν επίσης η διεύθυνση τρομοκρατικής ομάδας ή η συμμετοχή στις δραστηριότητές της.

Η οδηγία για την αναγνώριση

16. Το προοίμιο της οδηγίας για την αναγνώριση ορίζει ότι η Σύμβαση της Γενεύης συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων[10]. Κύριος στόχος της οδηγίας είναι να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων που χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας[11]. Είναι σαφές ότι στους επιδιωκόμενους σκοπούς της οδηγίας συγκαταλέγεται ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και, ιδίως, η τήρηση των αρχών που αναγνωρίζονται στον Χάρτη, όπως είναι ο πλήρης σεβασμός της

8 — ΕΕ 2010, C 83, σ. 389 (στο εξής: Χάρτης).

9 — Οι απαριθμούμενες πράξεις είναι οι εξής: α) προσβολή κατά της ζωής προσώπου, β) σοβαρή προσβολή κατά της σωματικής ακεραιότητας προσώπου, γ) απαγωγή ή αρπαγή ομήρων, δ) πρόκληση μαζικών καταστροφών σε κυβερνητικές ή δημόσιες εγκαταστάσεις, ε) κατάληψη αεροσκαφών ή πλοίων ή άλλων μέσων μαζικής μεταφοράς ή μεταφοράς εμπορευμάτων, στ) κατασκευή, κατοχή, κτήση, μεταφορά, προμήθεια ή χρήση πυροβόλων όπλων, ζ) απελευθέρωση επικίνδυνων ουσιών ή πρόκληση πυρκαγιών, πλημμυρών ή εκρήξεων, με αποτέλεσμα την έκθεση ανθρώπινων ζωών σε κίνδυνο, η) διαταραχή ή διακοπή του εφοδιασμού ύδατος, ηλεκτρικής ενέργειας ή κάθε άλλου βασικού φυσικού πόρου, με αποτέλεσμα την έκθεση ανθρώπινων ζωών σε κίνδυνο ή θ) απειλή τέλεσης μιας εκ των πράξεων οι οποίες απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου.

10 — Αιτιολογική σκέψη 3. Βλ., επίσης, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 77).

11 — Αιτιολογική σκέψη 6. Βλ., επίσης, αιτιολογικές σκέψεις 16 και 17.

ανθρώπινης αξιοπρέπειας και το δικαίωμα ασύλου [12]. Αναγνωρίζεται δε ότι οι διαβουλεύσεις με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (στο εξής: Ύπατη Αρμοστεία) μπορεί να παρέχουν πολύτιμες οδηγίες στα κράτη μέλη για τη χορήγηση ή μη του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 της Συμβάσεως της Γενεύης [13].

17. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 22, «[π]ράξεις αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών εκτίθενται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με "μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας", οι οποίες δηλώνουν ότι "οι τρομοκρατικές πράξεις, μέθοδοι και πρακτικές αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών" και ότι ""η ενσυνείδητη χρηματοδότηση, ο σχεδιασμός και η εξώθηση σε τρομοκρατικές πράξεις αντιβαίνουν ομοίως στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών"».

18. Κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ', ως «πρόσφυγας» νοείται «[ο] υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12».

19. Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, η αξιολόγηση της αιτήσεως διεθνούς προστασίας θα πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση [14].

20. Το άρθρο 12 επιγράφεται «Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα» και περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο ΙΙΙ το οποίο φέρει τον τίτλο «Χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα». Οι λόγοι αποκλεισμού από το καθεστώς πρόσφυγα απαριθμούνται στο άρθρο 12, παράγραφοι 2 και 3, οι οποίες έχουν ως ακολούθως:

«2. Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα, όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι:

[…]

γ) είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών όπως ορίζονται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

3. Η παράγραφος 2 έχει εφαρμογή σε άτομα τα οποία είναι ηθικοί αυτουργοί ή συμμετέχουν άλλως στη διάπραξη των προβλεπομένων στην εν λόγω παράγραφο εγκλημάτων ή πράξεων» [15].

12 — Αιτιολογική σκέψη 10.

13 — Αιτιολογική σκέψη 15.

14 — Βλ., επιπλέον, οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (ΕΕ 2005, L 326, σ. 13, στο εξής: οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου). Η οδηγία αυτή καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε σε αναθεωρημένη μορφή από την οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60).

15 — Το άρθρο 12, παράγραφος 2, αποκλείει από το καθεστώς πρόσφυγα όποιον έχει διαπράξει: α) έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, όπως ορίζονται στις διεθνείς συμβάσεις που έχουν καταρτισθεί με σκοπό τη θέσπιση διατάξεων σχετικών με τα εγκλήματα αυτά, ή β) σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου πριν γίνει δεκτός ως πρόσφυγας, ήτοι κατά τον χρόνο έκδοσης άδειας παραμονής βασισμένης στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα· ιδιαίτερα σκληρές πράξεις, έστω και αν διαπράττονται με υποτιθέμενο πολιτικό στόχο, μπορούν να χαρακτηρισθούν ως σοβαρά μη πολιτικά εγκλήματα.

21. Κατά το άρθρο 21, τα κράτη μέλη υπέχουν υποχρέωση *μη επαναπροωθήσεως*. Η υποχρέωση αυτή υπόκειται σε πολύ περιορισμένες εξαιρέσεις, ιδίως όταν υφίστανται βάσιμοι λόγοι να θεωρείται ότι το εν λόγω πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται ή αν το πρόσωπο αυτό, δεδομένου ότι έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος, συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία του κράτους μέλους αυτού [16].

Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία και προδικαστικά ερωτήματα

22. Ο Mostafa Lounani (στο εξής: M. Lounani) είναι Μαροκινός υπήκοος. Κατά τα φαινόμενα, μετέβη στο Βέλγιο κάποια στιγμή το 1997, και, έκτοτε, διαμένει εκεί παρανόμως.

23. Στις 16 Φεβρουαρίου 2006, το Tribunal correctionnel de Bruxelles (ποινικό δικαστήριο των Βρυξελλών, στο εξής: Tribunal correctionnel) τον έκρινε ένοχο για συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας, και ειδικότερα του βελγικού πυρήνα της «Ισλαμικής Ομάδας Μαροκινών Μαχητών» (στο εξής: ΙΟΜΜ), ως ένα από τα ηγετικά της μέλη. Ο M. Lounani καταδικάστηκε για τις ακόλουθες πράξεις: (i) «λειτουργική υποστήριξη προς τρομοκρατική ομάδα»· (ii) «παραποίηση διαβατηρίων» και «παράνομη μεταβίβαση διαβατηρίων»· και (iii) «ενεργός συμμετοχή στην οργάνωση δικτύου αποστολής εθελοντών στο Ιράκ». Το Tribunal correctionnel έκρινε ότι οι πράξεις αυτές συνιστούσαν σοβαρά ποινικά αδικήματα και, ως εκ τούτου, τον καταδίκασε σε στερητική της ελευθερίας ποινή έξι ετών. Επιπλέον, καταδικάστηκε σε πρόστιμο 2 000 ευρώ, το οποίο, σε περίπτωση αδυναμίας καταβολής του, θα μετατρεπόταν σε πρόσθετη στερητική της ελευθερίας ποινή δύο μηνών.

24. Στις 16 Μαρτίου 2010, ο M. Lounani υπέβαλε αίτηση στις βελγικές αρχές προκειμένου να υπαχθεί στο καθεστώς του πρόσφυγα. Επικαλέστηκε ότι, σε περίπτωση επιστροφής του στο Μαρόκο, διέτρεχε τον κίνδυνο να υποστεί διώξεις καθόσον, λόγω της καταδίκης του, ήταν πιθανό να καταχωρισθεί από τις μαροκινές αρχές ως ακραίος ισλαμιστής και τζιχαντιστής.

25. Στις 8 Δεκεμβρίου 2010, ο Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Γενικός Επίτροπος για τους πρόσφυγες και τους απάτριδες, στο εξής: ΓΕΠΑ) απέρριψε το αίτημά του. Με απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2013, το Conseil du contentieux des étrangers (Συμβούλιο ενδίκων διαφορών αλλοδαπών, στο εξής: ΣΕΔΑ) ακύρωσε, κατόπιν εφέσεως που άσκησε ο M. Lunani, την ως άνω απόφαση και του χορήγησε το καθεστώς του πρόσφυγα.

26. Ο ΓΕΠΑ άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Conseil d'État. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, ο ΓΕΠΑ υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η ΙΟΜΜ περιλήφθηκε στον κατάλογο των κυρώσεων των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Οκτωβρίου 2002 [17]. Πρόκειται για συνδεόμενη με την Αλ Κάιντα τρομοκρατική οργάνωση, η οποία έχει διαπράξει τρομοκρατικές ενέργειες κατά διεθνών οργανισμών. Το Tribunal correctionnel καταδίκασε τον M. Lounani για συμμετοχή σε δραστηριότητα τρομοκρατικής ομάδας, για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση με σκοπό τη διενέργεια επιθέσεων κατά προσώπων και περιουσιών, για τη διεύθυνση πυρήνα λειτουργικής υποστηρίξεως της τρομοκρατίας, για την παροχή πλαστών εγγράφων σε ισλαμιστές ακτιβιστές, για πλαστογραφία και χρήση πλαστών εγγράφων και για παράνομη διαμονή. Ο ΓΕΠΑ υποστήριξε ότι η πλήρης εξέταση της δικογραφίας που σχηματίσθηκε κατά του M. Lounani οδηγεί στο αδιαμφισβήτητο συμπέρασμα ότι η ΙΟΜΜ έχει διαπράξει συγκεκριμένα εγκλήματα τρομοκρατίας και ότι ο M. Lounani συμμετείχε σε αυτές τις ενέργειες, όπως εξάλλου αποδεικνύεται από την απόφαση του Tribunal correctionnel της 16ης Φεβρουαρίου 2006 και την καταδίκη του M. Lounani.

16 — Άρθρο 21, παράγραφος 2.

17 — Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει συγκεκριμένα πρόσωπα και οντότητες τα οποία υπόκεινται σε κυρώσεις (δεσμεύσεις περιουσιακών στοιχείων, απαγορεύσεις μετακινήσεων και απαγόρευση πωλήσεως όπλων). Η ΙΟΜΜ προστέθηκε στον κατάλογο κυρώσεων των Ηνωμένων Εθνών κατ' εφαρμογή του ψηφίσματος 1390 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Έκτοτε, ο εν λόγω κατάλογος έχει αναθεωρηθεί, η δε καταχώριση της ΙΟΜΜ διατηρείται και στο ισχύον κείμενο.

27. Ο M. Lounani αντέτεινε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ, αφενός, των εγκλημάτων τρομοκρατίας όπως αυτά ορίζονται και τιμωρούνται κατά το βελγικό ποινικό δίκαιο και, αφετέρου, των εγκλημάτων τρομοκρατίας που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως πράξεις αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίες επιτρέπουν τον αποκλεισμό προσώπου από την παροχή διεθνούς προστασίας δυνάμει της Συμβάσεως της Γενεύης. Κατά την άποψή του, η απόφαση του Tribunal correctionnel δεν αποδεικνύει ότι ο ίδιος τέλεσε συγκεκριμένη τρομοκρατική πράξη υπαγόμενη στη δεύτερη ως άνω κατηγορία. Καταδικάσθηκε διότι ανήκε σε μια τρομοκρατική ομάδα η οποία ούτε είχε τελέσει ούτε είχε αποπειραθεί να τελέσει ούτε είχε απειλήσει ότι θα τελέσει τρομοκρατική επίθεση. Κατά ελάσσονα δε λόγο, δεν καταδικάστηκε για τη διάπραξη τρομοκρατικής ενέργειας τέτοιου βαθμού σοβαρότητας ώστε να τίθεται εν αμφιβόλω αυτή καθαυτήν η βάση συνυπάρξεως της διεθνούς κοινότητας υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

28. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το ΣΕΔΑ ορθώς επισήμανε με την απόφασή του (σκέψη 5.9.2) ότι ο M. Lounani καταδικάστηκε για συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας κατ' εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο β', της αποφάσεως-πλαισίου[18], και όχι για τη διάπραξη εγκλημάτων τρομοκρατίας κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της ως άνω αποφάσεως[19]. Στη σκέψη 5.9.7 της αποφάσεώς του, το ΣΕΔΑ ανέφερε ότι «[δ]εν αποδείχθηκε επίσης η παραμικρή αρχή εκτελέσεως συγκεκριμένης πράξεως αποτελούσας έγκλημα του τύπου αυτού στο πλαίσιο της ΙΟΜΜ ούτε κάποια προσωπική ενέργεια του προσφεύγοντος επισύρουσα την ατομική του ευθύνη για την εκτέλεση τέτοιου είδους πράξεως».

29. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί τι ακριβώς πρέπει να εξετάζουν οι αρμόδιες εθνικές αρχές προκειμένου να τύχουν εφαρμογής οι προβλεπόμενοι στο άρθρο 12, παράγραφοι 2, στοιχείο γ', και 3, της οδηγίας για την αναγνώριση λόγοι αποκλεισμού. Ως εκ τούτου, ζητεί την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί των ακόλουθων ερωτημάτων:

«1) Έχει το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της [οδηγίας για την αναγνώριση] την έννοια ότι η εφαρμογή του εκεί προβλεπόμενου λόγου αποκλεισμού προϋποθέτει κατ' ανάγκη ότι ο αιτών άσυλο έχει καταδικασθεί για κάποιο από τα εγκλήματα τρομοκρατίας που απαριθμεί το άρθρο 1, παράγραφος 1, της [αποφάσεως-πλαισίου], το οποίο μεταφέρθηκε στη βελγική έννομη τάξη με τον νόμο της 19ης Δεκεμβρίου 2003 περί εγκλημάτων τρομοκρατίας;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, μπορούν πραγματικά περιστατικά, όπως αυτά που διαλαμβάνονται στη σκέψη 5.9.2 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως (απόφαση υπ' αριθ. 96.933 του [ΣΕΔΑ]), της 12ης Φεβρουαρίου 2013, τα οποία καταλογίστηκαν στον [M. Lounani] με την απόφαση του [Tribunal correctionnel] της 16ης Φεβρουαρίου 2006 και για τα οποία καταδικάστηκε για τη συμμετοχή του σε τρομοκρατική οργάνωση, να θεωρηθούν ως πράξεις που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της [οδηγίας για την αναγνώριση];

3) Στο πλαίσιο της εξετάσεως του αποκλεισμού αιτούντος διεθνή προστασία λόγω της συμμετοχής του σε τρομοκρατική οργάνωση, αρκεί η καταδίκη του ως μέλους που διευθύνει τρομοκρατική οργάνωση, με την οποία διαπιστώνεται ότι ο αιτών διεθνή προστασία δεν είχε τελέσει ούτε αποπειραθεί να τελέσει ούτε απειλήσει να τελέσει τρομοκρατική ενέργεια, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι υφίσταται πράξη συμμετοχής ή ηθικής αυτουργίας, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 3, της [οδηγίας για την αναγνώριση], δυνάμενη να καταλογισθεί στον αιτούντα, ή απαιτείται να λάβει χώρα εξατομικευμένη έρευνα των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως και να αποδειχθεί η συμμετοχή στην τέλεση εγκλήματος τρομοκρατίας ή η ηθική αυτουργία εγκλήματος τρομοκρατίας, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 1 της [αποφάσεως-πλαισίου];

18 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Βελγική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι με το άρθρο 140 του Code pénal (βελγικού ποινικού κώδικα) μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη το άρθρο 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαισίου.

19 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Βελγική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι με το άρθρο 137 του βελγικού ποινικού κώδικα μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη το άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου.

4) Στο πλαίσιο της εξετάσεως του αποκλεισμού αιτούντος διεθνή προστασία λόγω της συμμετοχής του σε τρομοκρατική οργάνωση, ενδεχομένως με την ιδιότητα μέλους που τη διευθύνει, πρέπει η πράξη ηθικής αυτουργίας ή συμμετοχής, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 3, της [οδηγίας για την αναγνώριση], να αφορά την τέλεση εγκλήματος τρομοκρατίας, κατά την έννοια του άρθρου 1 της [αποφάσεως-πλαισίου], ή μπορεί να αφορά τη συμμετοχή σε τρομοκρατική ομάδα κατά την έννοια του άρθρου 2 της εν λόγω [αποφάσεως-πλαισίου];

5) Στην περίπτωση της τρομοκρατίας, είναι δυνατός ο αποκλεισμός από τη διεθνή προστασία κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της [οδηγίας για την αναγνώριση] εάν δεν υπάρχει τέλεση, ηθική αυτουργία ή συμμετοχή σε βίαιη πράξη ιδιαίτερης σκληρότητας, κατά την έννοια του άρθρου 1 της [αποφάσεως-πλαισίου];»

30. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο ΓΕΠΑ, ο M. Lounani, η Βελγική, η Γαλλική, η Ελληνική, η Ουγγρική, η Ιταλική, η Πολωνική, η Ισπανική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία διεξήχθη στις 16 Φεβρουαρίου 2016, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις οι ίδιοι ως άνω διάδικοι, πλην της Ουγγρικής, της Ιταλικής και της Πολωνικής Κυβερνήσεως.

Ανάλυση

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

31. Η Σύμβαση της Γενεύης είναι μια ζωντανή πράξη που πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα των παρουσών συνθηκών και σύμφωνα με τις εξελίξεις στο διεθνές δίκαιο[20]. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, η Ύπατη Αρμοστεία διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο, παρέχοντας καθοδήγηση στα κράτη μέλη για τη χορήγηση ή μη του καθεστώτος του πρόσφυγα[21]. Ως εκ τούτου, η οδηγία για την αναγνώριση πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα την όλη οικονομία και τους σκοπούς αυτής της Συμβάσεως[22].

32. Είναι επίσης προφανές ότι το προσφυγικό δίκαιο συνδέεται στενά τόσο με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο όσο και με το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τούτο αποτυπώνεται στο άρθρο 18 του Χάρτη, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα στο άσυλο, τηρουμένων των κανόνων της Συμβάσεως της Γενεύης και σύμφωνα με τις Συνθήκες. Δεν συνιστά έκπληξη το γεγονός ότι το Δικαστήριο έχει επιβεβαιώσει την άποψη ότι η οδηγία για την αναγνώριση πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπον ο οποίος δεν θίγει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται στον Χάρτη[23].

20 — Βλ. ενημερωτικό σημείωμα της Συμβάσεως της Γενεύης του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 2010.

21 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 15 και 22 της οδηγίας για την αναγνώριση. Πάντως, αυτή η καθοδήγηση έχει χαρακτηρισθεί από τον συνάδελφό μου γενικό εισαγγελέα P. Mengozzi ως «πληθώρα νομοθετημάτων» τα οποία, ενίοτε, αποκλίνουν μεταξύ τους: βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:302, σημείο 43).

22 — Βλ., επίσης, άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, το οποίο ορίζει ρητώς ότι η πολιτική της Ένωσης στον τομέα του ασύλου πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές συναφείς συμβάσεις.

23 — Βλ. απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, Salahadin Abdulla κ.λπ. (C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, EU:C:2010:105, σκέψη 54). Βλ., γενικότερα, όσον αφορά την ερμηνεία των πράξεων της Ένωσης υπό το πρίσμα των κατευθυντηρίων γραμμών που παρέχονται από διεθνείς πράξεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για τις οποίες έχουν συνεργαστεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψη 283)· βλ., επίσης, αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας για την αναγνώριση.

33. Το αποτέλεσμα της εφαρμογής των ρητρών αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση είναι να στερείται ο αιτών την προστασία που του παρέχει το καθεστώς του πρόσφυγα· ως εκ τούτου, η πρακτική αυτή αποτελεί εξαίρεση στο δικαίωμα ασύλου, σε σχέση με πρόσωπα τα οποία, σε διαφορετική περίπτωση, θα ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω προστασίας [24]. Ως εκ τούτου, η ερμηνεία των διατάξεων αυτών απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και πρέπει να είναι περιοριστική [25].

34. Πάντως, η εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν συνεπάγεται ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο μπορεί να επαναπροωθηθεί στη χώρα καταγωγής του (ή οπουδήποτε αλλού) αν, για παράδειγμα, ελλοχεύει κίνδυνος μη τηρήσεως της απαγορεύσεως των βασανιστηρίων ή προσβολής του δικαιώματός του να μην υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία [26]. Τα κράτη μέλη συνεχίζουν να υπέχουν την υποχρέωση τηρήσεως της αρχής της μη επαναπροωθήσεως, συμφώνως προς τις διεθνείς τους υποχρεώσεις [27].

35. Επιβάλλεται να αποσαφηνιστεί απολύτως επί ποίων ακριβώς ζητημάτων καλείται να αποφασίσει το Δικαστήριο στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

36. Το (ακανθώδες) ζήτημα σχετικά με το τι συνιστά ή όχι τρομοκρατική οργάνωση δεν εγείρεται από το αιτούν δικαστήριο [28]. Ούτε συνάγεται από το υλικό που προσκομίστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι αμφισβητείται η καταχώριση της ΙΟΜΜ στη λίστα κυρώσεων των Ηνωμένων Εθνών δυνάμει του ψηφίσματος 1390 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Ως εκ τούτου, κατά την άποψή μου, η προκειμένη διαδικασία πρέπει *εκ των πραγμάτων* να στηριχθεί στην παραδοχή ότι η ΙΟΜΜ έχει χαρακτηρισθεί νομίμως από τα Ηνωμένα Έθνη ως «τρομοκρατική» οργάνωση.

37. Επίσης, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει σαφώς ότι η ποινική καταδίκη του M. Lounani αφορά αδικήματα τα οποία *δεν* τον συνδέουν άμεσα με τη διάπραξη οποιουδήποτε αδικήματος από αυτά που «θεωρούνται ως εγκλήματα τρομοκρατίας», όπως απαριθμούνται στο άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου. Ωστόσο, από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η ΙΟΜΜ ορθώς χαρακτηρίζεται ως «τρομοκρατική ομάδα» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου· οι δε δραστηριότητες του M. Lounani θα μπορούσαν κάλλιστα να εμπίπτουν στο άρθρο 2, παράγραφος 2 (ή, ενδεχομένως, στο άρθρο 3, στοιχείο γ′), της αποφάσεως-πλαισίου.

38. Όμως, είναι πράγματι αυτά τα κρίσιμα ζητήματα; Ποια είναι η σχέση μεταξύ της αποφάσεως-πλαισίου και της οδηγίας για την αναγνώριση; Και υπάρχουν ενδείξεις —τις οποίες οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα κληθούν να εξετάσουν, υπό την επιφύλαξη πάντοτε της ανέλεγκτης κρίσεως του εθνικού δικαστή επί των πραγματικών περιστατικών— ότι οι συγκεκριμένες δραστηριότητες για τις οποίες καταδικάσθηκε ο M. Lounani «αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών», εφόσον η επεξηγηματική φράση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση («όπως ορίζονται στο προοίμιο και στα

24 — Το άρθρο 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση ορίζει ότι ο όρος «πρόσφυγας» αποδίδεται σε πρόσωπα τα οποία καλύπτει ο ορισμός που παρατίθεται σε αυτή τη διάταξη, *εκτός εάν*, για τα πρόσωπα αυτά, τυγχάνουν εφαρμογής οι προϋποθέσεις αποκλεισμού του άρθρου 12.

25 — Βλ. προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα P. Mengozzi στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:302, σημείο 46).

26 — Τα δικαιώματα αυτά κατοχυρώνονται από το άρθρο 4 του Χάρτη. Τα αντίστοιχα δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΣΔΑ) προβλέπονται από το άρθρο 3 αυτής. Βλ., για παράδειγμα, απόφαση του Δικαστηρίου του Στρασβούργου της 15ης Νοεμβρίου 1996, Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ECLI:CE:ECHR:1996:1115JUD002241493.

27 — Βλ. άρθρο 21 της οδηγίας για την αναγνώριση και άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη.

28 — Μια πτυχή αυτού του ζητήματος πρόκειται να απασχολήσει το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου στο πλαίσιο άλλης υποθέσεως, η οποία, επί του παρόντος, βρίσκεται υπό επεξεργασία, ήτοι στην υπόθεση C-158/14, A κ.λπ.

άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών») έχει την έννοια ότι περιλαμβάνει και άλλες πράξεις του διεθνούς δικαίου, με τις οποίες συγκεκριμένες «συναφείς με την τρομοκρατία ενέργειες» έχουν σαφώς χαρακτηρισθεί ως «αντιβαίνουσες στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών»;

Η απόφαση B και D

39. Με την απόφαση B και D[29] (στο εξής: απόφαση B και D), το Δικαστήριο απάντησε στα προδικαστικά ερωτήματα του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία), τα οποία είχαν ανακύψει στο πλαίσιο των ενδίκων διαδικασιών που είχαν κινήσει δύο πρόσωπα, τα οποία ήταν σαφές ότι, *πριν* από την είσοδό τους στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμμετείχαν ενεργώς σε δραστηριότητες συνδεόμενες με ομάδες καταχωρισμένες στο παράρτημα που επισυνάπτεται στην κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου[30], για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ο B, ο οποίος ήταν φίλα προσκείμενος προς την Dev Sol (νυν DHKP/C), υποστήριζε, κατά το παρελθόν, τον ένοπλο αντάρτικο αγώνα στα βουνά της Τουρκίας και είχε συλληφθεί, είχε υποστεί σοβαρή σωματική κακοποίηση και εξαναγκάσθηκε να προβεί σε ομολογία. Είχε δε καταδικαστεί δύο φορές σε ισόβια κάθειρξη. Εκμεταλλεύτηκε την προσωρινή υπό όρους απόλυσή του επί έξι μήνες λόγω προβλημάτων υγείας, προκειμένου να εγκαταλείψει την Τουρκία και κατέφυγε στη Γερμανία όπου υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως ασύλου. Ο D, προς στήριξη της αιτήσεώς του για χορήγηση ασύλου, δήλωσε ότι είχε καταφύγει στα βουνά της Τουρκίας όπου είχε προσχωρήσει στο PKK και ότι ήταν μαχητής στο αντάρτικο για λογαριασμό της εν λόγω οργανώσεως, καθώς και υψηλόβαθμο στέλεχός της. Το PKK τον είχε αποστείλει στο βόρειο Ιράκ, αλλά στη συνέχεια ο ίδιος εκδιώχθηκε από την ηγεσία· ακολούθως, μετέβη στη Γερμανία, όπου αρχικώς του χορηγήθηκε άσυλο· ωστόσο, μετά από τροποποίηση της σχετικής εθνικής νομοθεσίας, η απόφαση αυτή ανακλήθηκε[31]. Τα δικαιώματα των αιτούντων να υπαχθούν στο καθεστώς του πρόσφυγα (στην περίπτωση του B) ή να διατηρήσουν αυτό το καθεστώς (στην περίπτωση του D) συνδέονταν με την ερμηνεία των διατάξεων περί αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση.

40. Το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου έκρινε ότι «[…] πράξεις τρομοκρατικού χαρακτήρα [τον ορισμό των οποίων δεν παρέσχε το Δικαστήριο], που χαρακτηρίζονται από την άσκηση βίας σε άμαχο πληθυσμό, έστω και αν τελούνται προς εξυπηρέτηση τυχόν πολιτικού σκοπού, πρέπει να θεωρούνται σοβαρά μη πολιτικά εγκλήματα κατά την έννοια του στοιχείου β′ [του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση]».

41. Όσον αφορά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας για την αναγνώριση προσδιορίζει τις «πράξεις που αντιβαίνουν στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών» μέσω παραπομπής στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και ότι αυτές οι πράξεις αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με «μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας». Στις αποφάσεις αυτές συγκαταλέγονται τα ψηφίσματα 1373 (2001) και 1377 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Κατά συνέπεια, από τα ανωτέρω «[…] προκύπτει ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας εκκινεί από την αρχή ότι οι πράξεις διεθνούς τρομοκρατίας, ανεξαρτήτως της συμμετοχής κάποιου κράτους, αντιβαίνουν εν γένει στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών»[32].

29 — Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661).

30 — Κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001 (ΕΕ 2001, L 344, σ. 93), η οποία αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη θέσπιση μέτρων για την καταπολέμηση της χρηματοδοτήσεως της τρομοκρατίας, τα οποία περιλαμβάνονται στο ψήφισμα 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

31 — Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψεις 57 έως 60).

32 — Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψεις 81 έως 83).

42. Στην συνέχεια των προτάσεών μου θα επανέλθω σε άλλα στοιχεία της υποθέσεως Β και D, τα οποία συνδέονται με την ανάλυση της εξεταζόμενης αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως. Ωστόσο, επιβάλλεται να σημειώσω εκ προοιμίου ότι η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως διαφέρει σημαντικά από την υπόθεση Β και D.

43. Αφενός, όπως συνάγεται από τη διάταξη περί παραπομπής, ανεξάρτητα από το τι ακριβώς αποδείχθηκε ή όχι ως προς το ποιο ακριβώς ήταν το στοιχείο το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να περιληφθεί η ΙΟΜΜ στη λίστα κυρώσεων των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Οκτωβρίου 2002, ο ίδιος ο M. Lounani καταδικάστηκε για τη συμμετοχή του σε τρομοκρατική οργάνωση, αλλά όχι για την τέλεση συγκεκριμένης τρομοκρατικής ενέργειας. Επίσης, τα αδικήματα για τα οποία καταδικάσθηκε (παροχή υλικής υποστήριξης σε τρομοκρατική ομάδα, πλαστογραφία και μεταβίβαση πλαστών διαβατηρίων, συμμετοχή στην οργάνωση δικτύου για την αποστολή εθελοντών στο Ιράκ) δεν συνδέθηκαν με τη διάπραξη συγκεκριμένης τρομοκρατικής ενέργειας εκ μέρους της ΙΟΜΜ.

44. Αφετέρου, οι πράξεις που έλαβαν υπόψη τους οι αρμόδιες εθνικές αρχές στο πλαίσιο της εξετάσεως των υποθέσεων των Β και D είχαν διαπραχθεί κατά το παρελθόν σε τρίτη χώρα. Αντιθέτως, οι πράξεις για τις οποίες καταδικάστηκε ο M. Lounani διαπράχθηκαν εντός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την παρατεταμένη περίοδο που αυτός διέμενε παρανόμως στο Βέλγιο· η δε αίτησή του για τη χορήγηση ασύλου υποβλήθηκε ενώ ο ίδιος εξέτιε την εξαετή ποινή φυλακίσεως που του είχε επιβληθεί συνεπεία της καταδίκης αυτής.

Ερώτημα 1

45. Κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση, πρόσωπο το οποίο αιτείται να υπαχθεί στο καθεστώς πρόσφυγα αποκλείεται από αυτή την προστασία εάν «[ε]ίναι ένοχο[ς] πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών όπως ορίζονται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών». Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν αυτός ο λόγος αποκλεισμού μπορεί να τύχει εφαρμογής αποκλειστικά και μόνο όταν ο αιτών άσυλο έχει καταδικασθεί για κάποιο από τα εγκλήματα τρομοκρατίας που απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου.

46. Το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση απηχεί, υπερβαίνοντάς την κατά τι, τη διατύπωση του άρθρου 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′, της Συμβάσεως της Γενεύης. Η φράση «ενέργει[ες] αντίθετ[ες] προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′, έχει χαρακτηρισθεί ως αόριστη και ασαφής [33]. Αν η φράση αυτή αναγνωσθεί μεμονωμένα, ο ευρύς χαρακτήρας των σκοπών και των αρχών των Ηνωμένων Εθνών παρέχει ελάχιστη καθοδήγηση ως προς τη μορφή των πράξεων που θα ήταν ικανές να στερήσουν από ένα πρόσωπο το καθεστώς του πρόσφυγα. Η συγκεκριμένη διατύπωση δεν προσδιορίζει με ακρίβεια το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′. Επίσης, δεν καθορίζει τη μορφή των πράξεων που εμπίπτουν στην οικεία κατηγορία ή των προσώπων τα οποία ενδέχεται να τελέσουν αυτές τις πράξεις.

47. Προφανώς, το διεθνές δίκαιο έχει εξελιχθεί από τότε που συντάχθηκε ο καταστατικός χάρτης των Ηνωμένων Εθνών. Συγκεκριμένα, με το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 1373 (2001), το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσισε ότι τα κράτη οφείλουν να λάβουν μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και διακήρυξε ότι οι πράξεις, μέθοδοι και πρακτικές τρομοκρατίας, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού και της υποκινήσεως τέτοιου είδους δραστηριοτήτων, αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών. Παρόμοιες δηλώσεις περιλαμβάνονται και σε επόμενα ψηφίσματα, ιδίως στο ψήφισμα 1377 (2001). Η διατύπωση αυτών

33 — Βλ. παράγραφο 46 του ερμηνευτικού σημειώματος της Ύπατης Αρμοστείας για την εφαρμογή των ρητρών αποκλεισμού: άρθρο 1, μέρος ΣΤ′, της Συμβάσεως του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων (στο εξής: ερμηνευτικό σημείωμα).

των νομικών πράξεων καταδεικνύει με σαφήνεια ότι η διεθνής κοινότητα εκλαμβάνει *και* τις πράξεις που περιγράφονται εκεί ως «αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών». Ορισμένες διεθνείς συμβάσεις αφορούν συγκεκριμένες πτυχές της καταπολεμήσεως της τρομοκρατίας· υποχρεώνουν τα συμβαλλόμενα κράτη να προβλέπουν στο εσωτερικό τους δίκαιο τα ποινικά αδικήματα που απαιτούνται προκειμένου να καλύπτονται, να διώκονται και να τιμωρούνται οι διάφορες μορφές παράπλευρων δραστηριοτήτων που εντοπίζουν [34]. Παράλληλα, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει επίσης υπογραμμίσει [με τα ψηφίσματά του 1624 (2005) και 2178 (2014)] ότι τα μέτρα τα οποία λαμβάνουν τα κράτη για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας πρέπει να είναι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ιδίως δε το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το προσφυγικό δίκαιο και το ανθρωπιστικό δίκαιο.

48. Το κείμενο του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση διαφοροποιείται ελαφρώς από αυτό του άρθρου 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′, της Συμβάσεως της Γενεύης, δεδομένου ότι αναφέρεται σε πρόσωπα ενεχόμενα σε πράξεις που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, όπως ορίζονται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών [35]. Ωστόσο, ούτε η διάταξη αυτή εξειδικεύει τη μορφή των δραστηριοτήτων που μπορούν να θέσουν σε εφαρμογή τους λόγους αποκλεισμού.

49. Με την απόφαση B και D, και, κατόπιν, με την απόφαση H.T., το Δικαστήριο ερμήνευσε την προσέγγιση την οποία ακολουθεί επί του παρόντος το Συμβούλιο Ασφαλείας κατά την έννοια ότι οι πράξεις διεθνούς τρομοκρατίας αντιβαίνουν στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών [36]. Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με τις ισχύουσες συνθήκες. Η απειλή από τη διεθνή τρομοκρατική δραστηριότητα βρίσκεται στο επίκεντρο μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και οξύνθηκε ακόμη περισσότερο μετά τις πρόσφατες επιθέσεις στο Παρίσι και στις Βρυξέλλες.

50. Με την αμέσως επόμενη σκέψη της αποφάσεως B και D, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, «[ε]ξ αυτών συνάγεται ότι […] οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών μπορούν να εφαρμόσουν το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, […] και σε πρόσωπα τα οποία, στο πλαίσιο της συμμετοχής τους σε οργάνωση που περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος της κοινής θέσης 2001/931, αναμείχθηκαν σε πράξεις τρομοκρατίας διεθνών διαστάσεων» [37]. Το Δικαστήριο δεν ανέπτυξε ευθέως τη συλλογιστική που συνδέει αυτές τις δύο διαπιστώσεις ούτε διευκρίνισε τι εννοούσε με τον όρο «αναμείχθηκαν» (σε πράξεις τρομοκρατίας)· ωστόσο, ορισμένα άλλα σημεία της αποφάσεως B και D, τα οποία θα εξετάσω στη συνέχεια των προτάσεών μου, μπορούν να διαφωτίσουν το σκεπτικό και το πεδίο εφαρμογής της αποφάσεως που εξέδωσε το τμήμα μείζονος συνθέσεως [38]. Στο σημείο αυτό επιβάλλεται να σημειωθεί ότι η άποψη που υποστηρίχθηκε είναι σύμφωνη με τους δύο βασικούς σκοπούς των ρητρών αποκλεισμού, τόσο αυτών που προβλέπονται από το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση όσο και αυτών που προβλέπει το άρθρο 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′, της Συμβάσεως της Γενεύης, οι οποίοι συνίστανται, αφενός, στο να αποκλείονται από το καθεστώς του πρόσφυγα πρόσωπα η συμπεριφορά των οποίων τα έχει καταστήσει ανάξια της διεθνούς προστασίας και, αφετέρου, στο να μην κάνουν τα πρόσωπα αυτά χρήση της προστασίας που τους παρέχεται από το καθεστώς πρόσφυγα προκειμένου να διαφύγουν τη δικαιοσύνη [39].

34 — Βλ., για παράδειγμα, τη διεθνή σύμβαση για την καταστολή της χρηματοδοτήσεως της τρομοκρατίας, την οποία υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με την απόφαση 54/109 της 9ης Δεκεμβρίου 1999.

35 — Κατά μια άποψη, φαίνεται ότι αρχικώς θεωρείτο ότι μόνον τα πρόσωπα που κατείχαν θέσεις ισχύος σε κράτη ή σε κρατικές οντότητες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′, της Συμβάσεως της Γενεύης. Βλ., για παράδειγμα, τις προπαρασκευαστικές εργασίες της εν λόγω Συμβάσεως, και ιδίως τις απόψεις της γαλλικής αντιπροσωπείας: «Η διάταξη δεν έχει ως στόχο της τους απλούς πολίτες αλλά τα πρόσωπα που κατέχουν κυβερνητικές θέσεις, όπως οι αρχηγοί κρατών, οι υπουργοί και οι υψηλόβαθμοι κρατικοί αξιωματούχοι» (E/AC.7/SR.160, 18 Αυγούστου 1950, σ. 18), οι οποίες παρατίθενται στη δήλωση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το άρθρο 1, μέρος ΣΤ′, της Συμβάσεως του 1951 (Ιούλιος 2009), παράγραφος 2.3.3, υποσημείωση 62.

36 — *Αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 83), και της 24ης Ιουνίου 2015, H.T. (C-373/13, EU:C:2015:413, σκέψη 85).*

37 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 84).

38 — Βλ. σημεία 68 έως 70 και 74 των προτάσεών μου.

39 — Βλ. παράγραφο 2 των κατευθυντηρίων γραμμών για τη διεθνή προστασία: εφαρμογή των ρητρών αποκλεισμού: άρθρο 1, τμήμα ΣΤ′, της συμβάσεως του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων, της 4ης Σεπτεμβρίου 2003 (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές).

51. Απαιτείται ο αιτών τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα να έχει καταδικασθεί για κάποιο από τα εγκλήματα τρομοκρατίας κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου προκειμένου να τύχει εφαρμογής το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση;

52. Κατά την άποψή μου, η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι αρνητική.

53. Πρώτον, από κανένα σημείο του γράμματος του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν συνάγεται ότι οι «πράξεις που αντιβαίνουν στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών» πρέπει να περιορίζονται ή να καθορίζονται μέσω παραπομπής σε άλλες πράξεις του δικαίου της Ένωσης, όπως είναι η απόφαση-πλαίσιο. Το πεδίο εφαρμογής και ο σκοπός του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν ταυτίζονται με το πεδίο εφαρμογής και τον σκοπό του άρθρου 1 της αποφάσεως-πλαισίου. Η καταδίκη για την τέλεση τρομοκρατικής ενέργειας, όπως αυτή ορίζεται στην απόφαση-πλαίσιο, έχει μεν σαφώς καθοριστική σημασία στο πλαίσιο της διαδικασίας εξετάσεως του αιτήματος για υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα, πλην όμως δεν καθορίζει το πεδίο εφαρμογής των ρητρών αποκλεισμού. Η οδηγία για την αναγνώριση εκδόθηκε περίπου δύο έτη μετά την απόφαση-πλαίσιο. Ο νομοθέτης θα μπορούσε να είχε περιλάβει ρητή αναφορά στην απόφαση αυτή. Ωστόσο, δεν το έπραξε, ενδεχομένως επειδή ένας τέτοιος περιορισμός θα ήταν, πιθανότατα, μη συμβατός με τη Σύμβαση της Γενεύης.

54. Δεύτερον, η επιβολή τέτοιου περιορισμού στην εφαρμογή των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, θα ήταν αντίθετη με την παραδοχή ότι η Σύμβαση της Γενεύης συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων[40]. Η ίδια η Σύμβαση της Γενεύης δεν εξαρτά την εφαρμογή του άρθρου 1, μέρος ΣΤ′, στοιχείο γ′, από καμία πρόσθετη προϋπόθεση, όπως η ύπαρξη ποινικής καταδίκης σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο για την τέλεση τρομοκρατικών πράξεων (ή οποιωνδήποτε άλλων αδικημάτων). Το γεγονός ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση παραπέμπει στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών καταδεικνύει ότι το πεδίο εφαρμογής του εκτείνεται πέραν του καταλόγου των εγκλημάτων τρομοκρατίας που παρατίθεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου.

55. Τρίτον, το πλαίσιο και το σημείο αφετηρίας για την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας για την αναγνώριση παρέχονται από το ίδιο το σύστημα των κανόνων δικαίου για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα και όχι από έννοιες που προέρχονται από άλλους τομείς του δικαίου της Ένωσης, όπως είναι τα μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Επί της ουσίας, η οδηγία για την αναγνώριση είναι ένα μέτρο ανθρωπιστικού χαρακτήρα[41]. Η νομική της βάση ανευρίσκεται στον πρώην τίτλο IV της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο οποίος αφορούσε τις θεωρήσεις, το άσυλο, τη μετανάστευση και άλλες πολιτικές σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών και αποτελούσε μέρος του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης που καθιερώνεται δυνάμει του άρθρου 61 ΕΚ[42]. Η προέλευση της αποφάσεως-πλαισίου είναι πολύ διαφορετική. Η απόφαση αυτή ποινικοποιεί συγκεκριμένες τρομοκρατικές πράξεις και απαιτεί από τα κράτη μέλη να επιβάλλουν κυρώσεις σε σοβαρές παραβάσεις και επιθέσεις που στρέφονται κατά των κοινών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης[43]. Η απόφαση-πλαίσιο έχει διαφορετική νομική βάση, ήτοι τον τίτλο VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις (άρθρα 29 ΣΕΕ, 31, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, ΣΕΕ και 34, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΕΕ)[44]. Επομένως, τα πεδία εφαρμογής και οι σκοποί των δύο μέτρων δεν ταυτίζονται[45].

40 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας για την αναγνώριση.

41 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 93).

42 — Το οποίο είναι πλέον ο τίτλος V της ΣΛΕΕ: βλ., ιδίως, άρθρα 67 ΣΛΕΕ και 78 ΣΛΕΕ.

43 — Βλ. άρθρο 2 ΣΕΕ, όπου παρατίθενται αυτές οι αξίες.

44 — Τα οποία αντικαταστάθηκαν, αντιστοίχως, από τα άρθρα 67 ΣΛΕΕ και 82 ΣΛΕΕ (το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΕΕ καταργήθηκε).

45 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 89).

56. Τέταρτον, η ερμηνεία της επίμαχης διατάξεως υπό την έννοια ότι σε αυτή περιλαμβάνεται η προϋπόθεση ότι ο αποκλεισμός που προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση εξαρτάται από την ύπαρξη προηγούμενης καταδίκης για την τέλεση εγκλήματος τρομοκρατίας κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου θα εισήγαγε έναν διττό περιορισμό. Αφενός, θα σήμαινε ότι πρόσωπα τα οποία έχουν καταδικασθεί για την τέλεση *άλλων πράξεων* οι οποίες συνδέονται μεν με την τρομοκρατία αλλά δεν απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, όπως η διεύθυνση τρομοκρατικής ομάδας ή η συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας (άρθρο 2, παράγραφος 2), δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των λόγων αποκλεισμού. Αφετέρου, θα περιόριζε την έννοια των «πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών» σε μια *υποκατηγορία* αυτού του είδους πράξεων. Αμφότεροι αυτοί οι περιορισμοί αντιβαίνουν στους σκοπούς των ρητρών αποκλεισμού και θα ήταν απολύτως τεχνητοί.

57. Πέμπτον, υπενθυμίζω ότι η απόφαση-πλαίσιο συνιστά μέτρο που εμπίπτει στην αποκαλούμενη «μεταβλητή γεωμετρία». Είναι νομική πράξη μη έχουσα δεσμευτική ισχύ έναντι του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο επέλεξε να εξαιρεθεί από τις διατάξεις της[46]. Αντιθέτως, κύριος σκοπός της οδηγίας για την αναγνώριση, η οποία έχει εφαρμογή και στα 28 κράτη μέλη, είναι η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων σε επίπεδο Ένωσης για την αναγνώριση των προσώπων που χρήζουν πράγματι διεθνούς προστασίας[47]. Τούτων δοθέντων, φρονώ ότι θα ήταν ασύμβατη προς την εναρμόνιση των στόχων της οδηγίας για την αναγνώριση η επιβολή περιορισμού ως προς την ερμηνεία διατάξεώς της στηριζόμενου σε άλλη πράξη της Ένωσης η οποία *δεν* είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη.

58. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι ο αποκλεισμός ενός αιτούντος άσυλο από τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα για τον λόγο που προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη να έχει καταδικασθεί το πρόσωπο αυτό για την τέλεση εγκλήματος τρομοκρατίας κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου.

Ερωτήματα 2 και 3

59. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το ιστορικό του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος έχει ως εξής. Με την απόφαση την οποία εξέδωσε στις 12 Φεβρουαρίου 2013 το ΣΕΔΑ επισήμανε ότι ο M. Lounani καταδικάσθηκε για πράξεις οι οποίες προβλέπονται από το άρθρο 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαισίου —ήτοι, συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας— και όχι τις πράξεις που προβλέπονται από το άρθρο 1, παράγραφος 1, της εν λόγω αποφάσεως. Το Tribunal correctionnel έκρινε ότι τα τελεσθέντα από αυτόν εγκλήματα, τα οποία διέπραξε ως διευθυντικό μέλος της ΙΟΜΜ, επισύρουν την επιβολή αυστηρής ποινής[48]. Ωστόσο, κατά το ΣΕΔΑ, στην απόφαση που είχε ως αποτέλεσμα την ποινική καταδίκη του M. Lounani, ως μοναδική του «τρομοκρατική δραστηριότητα» χαρακτηρίζεται η συμμετοχή του σε τρομοκρατική ομάδα. Η απόφαση του Tribunal correctionnel δεν καταλόγισε ευθύνες στην ΙΟΜΜ για την τέλεση οποιουδήποτε συγκεκριμένου αδικήματος τρομοκρατικού χαρακτήρα και ο M. Lounani δεν κρίθηκε ένοχος για την προσωπική του συμμετοχή σε οποιαδήποτε πράξη αυτού του είδους.

46 — Βλ. υποσημείωση 3 ανωτέρω.

47 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 16 και 17 της οδηγίας για την αναγνώριση.

48 — Βλ. σημείο 23 των προτάσεών μου.

60. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν οι πράξεις για τις οποίες καταδικάσθηκε ο M. Lounani μπορεί να θεωρηθεί ότι «αντιβαίνουν στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση (ερώτημα 2). Ερωτά επίσης εάν η καταδίκη του M. Lounani ως ηγετικού μέλους τρομοκρατικής ομάδας αρκεί για να διαπιστωθεί ότι «υφίσταται πράξη συμμετοχής» ή «ηθικής αυτουργίας» σε πράξη που μνημονεύεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση για την εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας [49] (ερώτημα 3).

Επί του παραδεκτού

61. Τόσο ο ΓΕΠΑ όσο και η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το τρίτο ερώτημα πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο. Αμφότεροι εκτιμούν ότι το αιτούν δικαστήριο δεν διευκρινίζει για ποιον λόγο η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

62. Δεν συμφωνώ.

63. Κατά πάγια νομολογία, ως προς τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και νομικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν απόκειται στο Δικαστήριο να ελέγξει, ισχύει τεκμήριο λυσιτελείας. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει προδήλως καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί [50].

64. Εν προκειμένω, σκοπός του αιτούντος δικαστηρίου είναι να διαπιστώσει κατά πόσον το γεγονός ότι ο M. Lounani κρίθηκε ένοχος για συμμετοχή σε τρομοκρατική ομάδα αρκεί ώστε να τεθούν σε εφαρμογή οι λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφοι 2, στοιχείο γ′, και 3, της οδηγίας για την αναγνώριση. Είναι προφανές ότι η ερμηνεία των εν λόγω διατάξεων έχει καθοριστική σημασία για την έκβαση της κύριας δίκης. Συνεπώς, στο τρίτο ερώτημα επιβάλλεται να δοθεί απάντηση.

Η σημασία της ποινικής καταδίκης του M. Lounani

65. Ο M. Lounani υποστηρίζει ότι η απόφαση του Tribunal correctionnel θα πρέπει να ληφθεί ελάχιστα ή και καθόλου υπόψη. Διατείνεται ότι υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το εάν η συγκεκριμένη δίκη ήταν δίκαιη. Η επιχειρηματολογία του αυτή στηρίζεται στην απόφαση που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: Δικαστήριο του Στρασβούργου) στην υπόθεση El Haski [51]. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι παραβιάσθηκε το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ («Δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης»), διότι στο πλαίσιο της ίδιας ποινικής διαδικασίας ενώπιον του Tribunal correctionnel προσκομίστηκαν ως αποδεικτικά στοιχεία μαρτυρίες οι οποίες είχαν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ («Απαγόρευση των βασανιστηρίων») και αφορούσαν έναν εκ των συγκατηγορουμένων του M. Lounani.

49 — Στην απόδοση του κειμένου του άρθρου 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 στην αγγλική γλώσσα χρησιμοποιείται αντί του όρου «instigate» ο όρος «incite», αλλά, κατά τα λοιπά, το κείμενο είναι πανομοιότυπο με αυτό του άρθρου 12, παράγραφος 3, της οδηγίας για την αναγνώριση.

50 — Βλ. απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, MA κ.λπ. (C-648/11, EU:C:2013:367, σκέψη 37 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

51 — Απόφαση του Δικαστηρίου του Στρασβούργου της 25ης Σεπτεμβρίου 2012, El Haski κατά Βελγίου, ECLI:CE:ECHR:2012:0925JUD000064908.

66. Σημειώνω ότι, στο πλαίσιο της υποθέσεώς του, ο M. Lounani δεν άσκησε έφεση κατά της ποινικής αποφάσεως, ότι δεν άσκησε αυτοτελώς προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου του Στρασβούργου και ότι ουδέποτε προέβαλε οποιονδήποτε ουσιαστικό ισχυρισμό από τον οποίο να συνάγεται ότι η κατ' αυτού στρεφόμενη ποινική διαδικασία έπασχε καθ' οιονδήποτε τρόπο ή ότι κατά την πορεία της δίκης του παραβιάσθηκε το άρθρο 47 του Χάρτη (ή το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ).

67. Δεδομένης της απουσίας οποιουδήποτε στοιχείου από το οποίο να προκύπτει ότι η ποινική διαδικασία κατά του M. Lounani ενέχει πλημμέλειες ή ότι τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν ενώπιον του Tribunal correctionnel δεν είναι αξιόπιστα, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η καταδίκη του συνιστά γεγονός άνευ ετέρου. Το πραγματικό ερώτημα που τίθεται αφορά τη σημασία της καταδίκης αυτής κατά την εξέταση του αν έχει εφαρμογή ο αποκλεισμός που προβλέπεται από το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας για την αναγνώριση.

68. Με την απόφαση B και D το Δικαστήριο απέρριψε την άποψη ότι η καταδίκη για συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο β', της αποφάσεως-πλαισίου θέτει αυτομάτως σε εφαρμογή τις ρήτρες αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας για την αναγνώριση. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι ο αποκλεισμός προϋποθέτει πλήρη εξέταση όλων των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε περιπτώσεως [52]. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, δεν μπορώ να δεχθώ το επιχείρημα του ΓΕΠΑ ότι, εφόσον ένα πρόσωπο έχει καταδικασθεί για την τέλεση τρομοκρατικών ενεργειών, για παράδειγμα των εγκλημάτων που περιλαμβάνονται στα άρθρα 1 έως 4 της αποφάσεως-πλαισίου, θα πρέπει αυτοδικαίως να αποκλείεται από τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφοι 2 και/ή 3, της οδηγίας για την αναγνώριση, χωρίς οποιαδήποτε περαιτέρω ειδική εξέταση της αιτήσεως που έχει υποβάλει.

69. Με την απόφαση B και D, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, μολονότι «[…] δεν υφίσταται ευθεία σχέση μεταξύ της κοινής θέσης 2001/931 και της οδηγίας [για την αναγνώριση] όσον αφορά τους επιδιωκόμενους σκοπούς, και δεν δικαιολογείται η αρμόδια αρχή, όταν προτίθεται να εξαιρέσει πρόσωπο από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, να βασίζεται αποκλειστικώς στη συμμετοχή του σε οργάνωση που περιλαμβάνεται σε κατάλογο που καταρτίστηκε *εκτός* του πλαισίου που καθιέρωσε η οδηγία [για την αναγνώριση], τηρουμένης της Συμβάσεως της Γενεύης» [53], εντούτοις, «*η συμπερίληψη οργανώσεως* σε κατάλογο όπως ο κατάλογος του παραρτήματος της κοινής θέσης 2001/931 *καθιστά δυνατή την απόδειξη του τρομοκρατικού χαρακτήρα της οργανώσεως, μέλος της οποίας υπήρξε ο αιτών* […]» [54]. Εν προκειμένω, συνεπώς, σημείο αφετηρίας θα πρέπει να αποτελέσει η παραδοχή ότι η ΙΟΜΜ *πρέπει*, εκ των πραγμάτων, να θεωρείται τρομοκρατική οργάνωση [55].

70. Ωστόσο, είναι σαφές, τόσο από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση B και D όσο και από τη μεταγενέστερη απόφασή του στην υπόθεση H.T. [56], ότι η απλή συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση δεν αρκεί, από μόνη της, για να τεθούν σε εφαρμογή οι ρήτρες αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας για την αναγνώριση, δεδομένου ότι η συμπερίληψη οργανώσεως σε κατάλογο προσώπων και οντοτήτων ενεχόμενων σε τρομοκρατικές πράξεις δεν μπορεί να εξομοιωθεί με την (υποχρεωτική) εξατομικευμένη εξέταση σχετικά με το κατά πόσον ένας συγκεκριμένος αιτών μπορεί να υπαχθεί στο καθεστώς του πρόσφυγα [57]. Η εν λόγω συμμετοχή αποτελεί απλώς κα μόνον ένδειξη ότι οι εν λόγω ρήτρες αποκλεισμού μπορούν (δυνητικώς) να τύχουν εφαρμογής. Τα επιμέρους ειδικά στοιχεία που συνοδεύουν μια αίτηση χορηγήσεως ασύλου είναι πολύ πιθανότερο να είναι λεπτομερέστερα και πιο εξατομικευμένα σε σχέση με το υποσύνολο των

52 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 93).

53 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 89). Η υπογράμμιση δική μου.

54 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 90). Η υπογράμμιση δική μου.

55 — Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, δεν υποστηρίχθηκε ότι η καταχώριση της ΙΟΜΜ *δεν* είναι νόμιμη.

56 — Απόφαση της 24ης Ιουνίου 2015, H.T. (C-373/13, EU:C:2015:413, σκέψη 89 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

57 — Βλ. άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας για την αναγνώριση.

πραγματικών περιστατικών στο οποίο έχει στηριχθεί η άσκηση της ποινικής διώξεως και η καταδικαστική απόφαση. Ως εκ τούτου, είμαι της γνώμης ότι —ακόμη και όταν υπάρχει μια, προφανώς, σημαντική ποινική καταδίκη— παραμένει η απαίτηση για την εξατομικευμένη εξέταση κάθε περιπτώσεως.

Άρθρο 12, παράγραφοι 2, στοιχείο γ΄, και 3, της οδηγίας για την αναγνώριση

71. Το άρθρο 1, μέρος ΣΤ΄, στοιχείο γ΄, της Συμβάσεως της Γενεύης δεν μνημονεύει τις έννοιες «ηθική αυτουργία» ή «συμμετοχή» σε πράξεις που αντιβαίνουν στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, η διάταξη αυτή θα πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι καλύπτει επίσης πρόσωπα τα οποία δεν διαπράττουν ενέργειες που αντιβαίνουν στους εν λόγω σκοπούς και αρχές[58]. Από τον συνδυασμό του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, με το άρθρο 12, παράγραφος 3, προκύπτει ότι πρόσωπα τα οποία έχουν καταδικασθεί για την τέλεση, την ηθική αυτουργία ή την καθ' άλλον τρόπο συμμετοχή σε πράξεις που αντιβαίνουν στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών εμπίπτουν, στο σύνολό τους, στο πεδίο εφαρμογής των λόγων αποκλεισμού. Η ερμηνεία αυτή συνάδει τόσο με την ερμηνεία της Συμβάσεως της Γενεύης σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές όσο και με τους σκοπούς της οδηγίας για την αναγνώριση[59].

72. Επομένως, ο προβλεπόμενος από το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, της οδηγίας για την αναγνώριση αποκλεισμός δεν περιορίζεται στους φυσικούς αυτουργούς τρομοκρατικών ενεργειών. Σε συνδυασμό με το άρθρο 12, παράγραφος 3, εκτείνεται και σε όσους διευκολύνουν την τέλεση τρομοκρατικών ενεργειών.

73. Όμως, μέχρι πού μπορεί να φθάσει αυτή η επέκταση δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 3; Σε ποιο ακριβώς σημείο αυτού του φάσματος, το οποίο εκτείνεται από πρόσωπα που απλώς ζητούν οικονομική συνδρομή από περαστικούς[60] έως και άτομα τα οποία εμπλέκονται ευθέως σε τρομοκρατικές επιθέσεις ως οδηγοί «οχημάτων διαφυγής», πρέπει να τεθεί το όριο;

74. Αυτό που πρέπει να αποδεικνύεται στις εν λόγω περιπτώσεις είναι εάν «[…] *υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι* […]»[61] στον αιτούντα μπορεί να καταλογισθεί ατομική ευθύνη για τη συμμετοχή του σε τρομοκρατική ομάδα κατά την εκάστοτε κρίσιμη χρονική περίοδο και ότι αυτός είναι ένοχος για πράξεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων περί αποκλεισμού[62]. Με την απόφαση B και D, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, «[γ]ια τον σκοπό αυτόν, η αρμόδια αρχή οφείλει μεταξύ άλλων να εξακριβώσει την πραγματική φύση της συμμετοχής του αιτούντος στην τέλεση των εν λόγω πράξεων, τη θέση του στο εσωτερικό της οργανώσεως, τον βαθμό της γνώσεως που είχε ή όφειλε να έχει για τις δραστηριότητες της ομάδας, τον ενδεχόμενο εξαναγκασμό που υπέστη ή άλλους παράγοντες ικανούς να επηρεάσουν τη συμπεριφορά του»[63].

75. Όσον αφορά τη συμμετοχή του αιτούντος σε πράξεις για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, η εισαγωγική φράση «σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι» υποδηλώνει ότι το όριο για την επίκληση του άρθρου 12, παράγραφος 2, τίθεται σε υψηλό επίπεδο. Η αναφορά στους «σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών» καταδεικνύει ότι οι ενέργειες του αιτούντος θα πρέπει

58 — Βλ. παραγράφους 17 και 18 των κατευθυντήριων γραμμών.

59 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 22. Δεν υπήρχε διάταξη αντίστοιχη με αυτή του άρθρου 12, παράγραφος 3, στην αρχική πρόταση της Επιτροπής για οδηγία του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους COM(2001) 510 τελικό (ΕΕ 2002, C 51 E, σ. 325). Το κείμενο προστέθηκε από τα κράτη μέλη κατά τις διαβουλεύσεις στο Συμβούλιο.

60 — Στην υπόθεση H.T., για παράδειγμα, αποδείχθηκε ότι ο H.T. συνέδραμε στη συγκέντρωση δωρεών για το PKK και, ενίοτε, διένεμε περιοδικό το οποίο εξέδιδε η εν λόγω οργάνωση. Το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτές οι πράξεις δεν σήμαιναν, κατ' ανάγκην, ότι ο H.T. υπερασπιζόταν τη νομιμότητα τυχόν τρομοκρατικών δραστηριοτήτων και ότι τέτοιες πράξεις δεν είναι, αυτές καθαυτές, τρομοκρατικές. Απόφαση της 24ης Ιουνίου 2015, H.T. (C-373/13, EU:C:2015:413, σκέψη 91).

61 — Βλ. την ακριβή διατύπωση της εισαγωγικής περιόδου του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση.

62 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 94).

63 — Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, B και D (C-57/09 και C-101/09, EU:C:2010:661, σκέψη 97).

να έχουν αντίκτυπο σε διεθνές επίπεδο και να είναι τέτοιας βαρύτητας ώστε να έχουν επιπτώσεις στη διεθνή ειρήνη και την ασφάλεια, καθόσον το προοίμιο και τα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, επί της ουσίας, θέτουν τις αρχές βάσει των οποίων συνυπάρχει η διεθνής κοινότητα [64].

Εξέταση των προϋποθέσεων αποκλεισμού σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας για την αναγνώριση

76. Από την απάντηση που έδωσα στο πρώτο ερώτημα συνάγεται ότι, κατ' εμέ, στο πλαίσιο της εκάστοτε διαδικασίας εξετάσεως, το άρθρο 12, παράγραφος 2, πρέπει να ερμηνεύεται ανεξάρτητα από το αν έχει εφαρμογή το άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου. Υποστηρίζω το ίδιο και όσον αφορά το άρθρο 2 της εν λόγω αποφάσεως (συμμετοχή σε τρομοκρατική ομάδα)· φρονώ δε ότι, και σε αυτή την περίπτωση, δεν απαιτείται κατ' ανάγκη να διαπιστωθεί αν ο αιτών βαρύνεται με ποινική καταδίκη σύμφωνα με αυτή τη διάταξη.

77. Όλα τα κράτη μέλη υπέχουν την υποχρέωση να σέβονται και να προωθούν τις κοινές αξίες που αποτυπώνονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του κράτους δικαίου (άρθρο 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ). Ως εκ τούτου, εφόσον ο αιτών άσυλο έχει καταδικασθεί μετά από δίκη η οποία διεξήχθη σύμφωνα με τις νόμιμες δικονομικές εγγυήσεις και το άρθρο 47 του Χάρτη και η καταδίκη του κατέστη τελεσίδικη, το γεγονός αυτό αποκτά βαρύνουσα σημασία στο πλαίσιο της εξατομικευμένης εξετάσεως που επιτάσσει το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση. Παράλληλα, το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται απλώς ως μια πρόσθετη αντιτρομοκρατική διάταξη η οποία εφαρμόζεται αυτομάτως, προκειμένου να λειτουργήσει συμπληρωματικά σε οποιεσδήποτε κυρώσεις έχουν ήδη, ενδεχομένως, επιβληθεί [65]. Πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να διενεργείται εξατομικευμένη εξέταση όλων των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων προκειμένου να τηρούνται οι απαιτήσεις της οδηγίας για την αναγνώριση.

78. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι ο αιτών άσυλο βαρύνεται με καταδίκη για ένα αδίκημα όπως η συμμετοχή του σε τρομοκρατική ομάδα συνιστά μαχητό τεκμήριο αποκλεισμού του για τους λόγους που προβλέπονται από το άρθρο 12, παράγραφος 2.

79. Δεν συμφωνώ με αυτή την άποψη.

80. Όποτε το απαιτούν οι περιστάσεις, οι πιθανοί λόγοι αποκλεισμού εξετάζονται κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως για την υπαγωγή στο καθεστώς πρόσφυγα [66]. Κατά το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση, τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τη διαδικασία εξετάσεως [67]. Κατά την άποψή μου, η ύπαρξη καταδίκης για τη διάπραξη εγκλήματος τρομοκρατίας θα πρέπει να αξιολογείται ως σαφής και αξιόπιστη ένδειξη ότι συντρέχουν σοβαροί λόγοι για να θεωρηθεί ότι υφίσταται υπέρβαση του προβλεπόμενου από το άρθρο 12, παράγραφος 2, ορίου. Η προσέγγιση αυτή έχει το πλεονέκτημα ότι διασφαλίζεται ότι τα κοινά κριτήρια για την αναγνώριση των προσφύγων δεν υπονομεύονται από κράτη μέλη τα οποία εφαρμόζουν διαφορετικούς κανόνες βασιζόμενους σε τεκμήρια.

64 — Όλες οι μορφές εγκληματικών ενεργειών που έχουν ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό δυνάμει του άρθρου 1, μέρος ΣΤ', της Συμβάσεως της Γενεύης ενέχουν υψηλό βαθμό σοβαρότητας [δήλωση της Ύπατης Αρμοστείας του Ιουλίου 2009 σχετικά με το άρθρο 1, μέρος ΣΤ, της Συμβάσεως του 1951 (Ιούλιος 2009)]. Στην παράγραφο 17 των κατευθυντηρίων γραμμών της, η Ύπατη Αρμοστεία αναφέρει ότι οι λόγοι αποκλεισμού που προβλέπονται από το άρθρο 1, μέρος ΣΤ', στοιχείο γ', της Συμβάσεως της Γενεύης είναι πιθανό να τεθούν σε εφαρμογή λιγότερο συχνά από τους λόγους που προβλέπονται στο άρθρο 1, μέρος ΣΤ', στοιχεία α' ή β'.

65 — Βλ., επίσης, παράγραφο 25 των κατευθυντηρίων γραμμών σχετικά με το άρθρο 1, μέρος ΣΤ', στοιχείο γ', της Συμβάσεως της Γενεύης και τα ψηφίσματα 1624 (2005) και 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, όπου υπογραμμίζεται ότι τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα μέτρα τα οποία λαμβάνουν για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους βάσει του διεθνούς δικαίου και λαμβάνονται σύμφωνα με, μεταξύ άλλων, τις αρχές του προσφυγικού και του ανθρωπιστικού δικαίου.

66 — Άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας για την αναγνώριση.

67 — Βλ., επίσης, τα ελάχιστα κριτήρια που θέτει η οδηγία για τη διαδικασία χορηγήσεως ασύλου.

81. Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο μπορεί, προκειμένου να εξακριβώσει πού ακριβώς ευρίσκεται το όριο το οποίο απαιτείται για να τεθεί σε εφαρμογή το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, να αντλήσει βοήθεια από την υπόθεση Shepherd[68], στο πλαίσιο της οποίας το Δικαστήριο είχε προβεί στην ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας για την αναγνώριση[69]· υποστηρίζει επίσης ότι όποιο κριτήριο κι αν εφαρμόζεται, θα πρέπει να είναι συμβατό με την απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση Shepherd. Κατά την αντίληψή μου, το προτεινόμενο από το Ηνωμένο Βασίλειο κριτήριο έχει ως εξής: πρέπει να πιθανολογείται ότι, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του σε μια τρομοκρατική ομάδα, το ενδιαφερόμενο πρόσωπο παρείχε απαραίτητη υποστήριξη για την προετοιμασία ή τη διάπραξη εγκλημάτων που να δικαιολογούν την επίκληση του λόγου αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, πράγμα που θα αρκούσε επίσης ώστε να τεθεί σε εφαρμογή το άρθρο 12, παράγραφος 3.

82. Φρονώ ότι στην υπό κρίση υπόθεση η απόφαση Shepherd δεν μπορεί να παράσχει συνδρομή στο Δικαστήριο. Πρώτον, η υπόθεση Shepherd αφορούσε αποκλειστικά και μόνον τον προβλεπόμενο από το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, λόγο αποκλεισμού. Δεύτερον, στην υπόθεση Shepherd, το Δικαστήριο προέβη σε σαφή διάκριση μεταξύ του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, και των λόγων αποκλεισμού που προβλέπονται από το άρθρο 12, παράγραφος 2. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επισήμανε, με την απόφαση αυτή, ότι η εξέταση του κατά πόσον υφίσταται κίνδυνος μελλοντικής τελέσεως ενός εγκλήματος, για τους σκοπούς του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας για την αναγνώριση, και η εξέταση που επιτάσσει το άρθρο 12, παράγραφος 2, είναι θεμελιωδώς διαφορετικές. Η τελευταία απαιτεί μια εκ των υστέρων έρευνα προκειμένου να διαπιστωθεί εάν, λόγω πράξεων τις οποίες ο αιτών τέλεσε κατά το παρελθόν, θα πρέπει να αποκλεισθεί από την προστασία που παρέχει η οδηγία για την αναγνώριση[70]. Τέλος, στην απόφαση Shepherd δεν γίνεται καμία αναφορά σχετικά με το τι ισοδυναμεί με πράξη τρομοκρατίας κατά την έννοια της οδηγίας για την αναγνώριση.

83. Κατά την άποψή μου, η εξέταση την οποία οφείλουν να διενεργούν οι αρμόδιες εθνικές αρχές για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, περιλαμβάνει δύο στάδια.

84. Στο πρώτο στάδιο πρέπει να εξακριβώνεται εάν η οργάνωση την οποία υποστήριζε ο αιτών άσυλο ή στις δραστηριότητες της οποίας αυτός συμμετείχε είναι όντως τρομοκρατική οργάνωση[71].

85. Στο δεύτερο στάδιο, πρέπει να εξετάζεται εάν, βάσει των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών που καταλογίζονται στον εκάστοτε αιτούντα, αποδεικνύεται ότι αυτός συμμετείχε σε τρομοκρατικές ενέργειες ικανές να θέσουν σε εφαρμογή το άρθρο 12, παράγραφοι 2, στοιχείο γ′, και 3, της οδηγίας για την αναγνώριση. Προς τούτο, είναι απαραίτητο να εξετάζεται η διάρθρωση (ή δομή) της οργανώσεως, η θέση του αιτούντος σε αυτήν καθώς και η δυνατότητά του να επηρεάζει τις δραστηριότητες της ομάδας[72] · πρέπει επίσης να εξακριβώνεται εάν και σε ποιον βαθμό το πρόσωπο αυτό ενεπλάκη στον σχεδιασμό, τη λήψη αποφάσεων ή καθοδήγησε άλλα πρόσωπα ενόψει της τελέσεως τρομοκρατικών ενεργειών και του εάν και σε ποιον βαθμό χρηματοδοτούσε τέτοιου είδους ενέργειες ή εξασφάλισε σε άλλα πρόσωπα τα μέσα για την τέλεσή τους. Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει

68 — Βλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117).

69 — Η υπόθεση Shepherd αφορούσε το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας για την αναγνώριση, ιδίως δε την έννοια της φράσεως «[…], εάν *η εκπλήρωση της στρατιωτικής θητείας θα συμπεριλάμβανε* εγκλήματα ή πράξεις που εμπίπτουν στις ρήτρες εξαίρεσης που προβλέπονται στο άρθρο 12, παράγραφος 2».

70 — Βλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117, σκέψη 38).

71 — Βλ. σημείο 69 των προτάσεών μου. Τούτο ισχύει αδιαμφισβήτητα στην υπό κρίση υπόθεση.

72 — Βλ. παράγραφο 19 των κατευθυντηρίων γραμμών. Βλ., επίσης, κατ' αναλογίαν, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2015, H.T. (C-373/13, EU:C:2015:413, σκέψεις 90 έως 93), όπου το Δικαστήριο εξέτασε εάν η στήριξη που παρείχε πρόσφυγας σε τρομοκρατική ομάδα συνιστούσε επιτακτικό λόγο εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξεως κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 1, της οδηγίας για την αναγνώριση ώστε να δικαιολογεί την ανάκληση της άδειας παραμονής του.

επίσης να διερευνήσουν εάν ο ίδιος ο αιτών τέλεσε ή παρείχε ουσιαστική συνδρομή στην τέλεση τρομοκρατικών ενεργειών καθώς και κατά πόσον μπορεί να του καταλογισθεί ατομική ευθύνη για αυτές τις πράξεις, επειδή ενεργούσε εν γνώσει του γεγονότος ότι διευκόλυνε την τέλεση τέτοιου είδους εγκλημάτων [73].

86. Στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως επισημαίνεται ότι ο M. Lounani αποδείχθηκε ότι αποτελούσε ηγετικό μέλος της ΙΟΜΜ. Ως εκ τούτου, είχε, λογικά, τη δυνατότητα να επηρεάζει τις δραστηριότητες αυτής της ομάδας. Παρείχε υλική υποστήριξη. Τούτο σημαίνει ότι θα μπορούσε κάλλιστα να έχει διευκολύνει και επιτρέψει σε άλλα πρόσωπα να συμμετάσχουν ή να διαπράξουν τρομοκρατικές ενέργειες. Δεδομένου ότι η ΙΟΜΜ περιλαμβάνεται στη λίστα κυρώσεων των Ηνωμένων Εθνών, οι δραστηριότητές της αποκτούν διεθνή διάσταση [74]. Εξάλλου, και οι δραστηριότητες του M. Lounani, αυτές καθαυτές, είχαν διεθνή χαρακτήρα, καθόσον αυτός εμπλεκόταν στην πλαστογραφία διαβατηρίων και στην παροχή συνδρομής σε εθελοντές οι οποίοι επιθυμούσαν να μεταβούν στο Ιράκ. Τα κίνητρα και οι προθέσεις του όσον αφορά την τρομοκρατική ομάδα στην οποία συμμετείχε έχουν επίσης καθοριστική σημασία για τον καταλογισμό της ατομικής του ευθύνης.

87. Μολονότι από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως καθίσταται σαφές ότι ο M. Lounani δεν έχει καταδικαστεί για την τέλεση τρομοκρατικών ενεργειών ως φυσικός αυτουργός, εντούτοις, η σοβαρότητα της ποινής που του επιβλήθηκε αποτελεί ισχυρή ένδειξη της απαξίας που προσδόθηκε στα αδικήματα που του καταλογίσθηκαν.

88. Πάντως, οφείλω να υπογραμμίσω ότι το Δικαστήριο μπορεί να παράσχει αποκλειστικά και μόνον ερμηνευτικές διευκρινίσεις· η εξέταση της αιτήσεως που υπέβαλε ο M. Lounani εναπόκειται, εν τέλει, στις αρμόδιες εθνικές αρχές, υπό την επιφύλαξη της ανέλεγκτης κρίσεως του εθνικού δικαστή επί των πραγματικών περιστατικών.

89. Επομένως, φρονώ ότι το γεγονός ότι ο αιτών τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα καταδικάσθηκε από τα δικαστήρια κράτους μέλους για τη συμμετοχή του σε τρομοκρατική ομάδα και η καταδίκη αυτή έχει καταστεί τελεσίδικη συνιστά ιδιαίτερη περίσταση και πρέπει να έχει βαρύνουσα σημασία στο πλαίσιο της εξατομικευμένης εξετάσεως ως προς το αν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας για την αναγνώριση. Κατά τη διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων που αφορούν την υπόθεση προσώπου που αιτείται άσυλο, για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, σε συνδυασμό με την παράγραφο 3, οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει επίσης να εξετάζουν εάν στον αιτούντα μπορεί να καταλογισθεί ατομική ευθύνη, βάσει των κινήτρων και των προθέσεών του σε σχέση με τις δραστηριότητες της τρομοκρατικής ομάδας στην οποία συμμετείχε. Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας πρέπει να έχουν διεθνή χαρακτήρα και να είναι τέτοιας βαρύτητας ώστε να έχουν επιπτώσεις στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Η διαπίστωση ότι ο αιτών άσυλο υπήρξε διευθυντικό μέλος τέτοιας ομάδας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα. Η επίκληση των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφοι 2, στοιχείο γ′, και 3, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη ότι ο ίδιος ο αιτών ήταν ηθικός αυτουργός ή συμμετείχε σε τρομοκρατικές ενέργειες, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου.

Ερώτημα 4

90. Με το τέταρτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η ηθική αυτουργία ή η συμμετοχή που προβλέπονται από το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας για την αναγνώριση πρέπει να συνδέονται με τη διάπραξη εγκλήματος τρομοκρατίας κατά την έννοια του άρθρου 1 της αποφάσεως-πλαισίου ή ενδέχεται να συνδέονται με κάποιο από τα αδικήματα που απαριθμούνται στο άρθρο 2 αυτής της αποφάσεως.

73 — Βλ. παράγραφο 51 του ενημερωτικού σημειώματος.

74 — Βλ. σημείο 26 των προτάσεών μου.

91. Για τους λόγους που παρέθεσα απαντώντας στο πρώτο, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα, φρονώ ότι η εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας για την αναγνώριση δεν εξαρτάται από ενδεχόμενη εφαρμογή της αποφάσεως-πλαισίου. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφοι 2, στοιχείο γ', και 3, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη την τέλεση κάποιου από τα εγκλήματα τρομοκρατίας κατά την έννοια των άρθρων 1 και 2 της αποφάσεως-πλαισίου.

Ερώτημα 5

92. Μπορεί ο αιτών άσυλο να αποκλεισθεί από τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα σε περίπτωση που ούτε ο ίδιος ούτε η τρομοκρατική ομάδα της οποίας είναι μέλος έχουν τελέσει βίαιες πράξεις ιδιαίτερης σκληρότητας κατά την έννοια του άρθρου 1 της αποφάσεως-πλαισίου;

93. Κατά την άποψή μου, για την επίκληση των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν απαιτείται κατ' ανάγκη να έχει διαπιστωθεί ότι ο αιτών άσυλο είναι ένοχος τελέσεως τέτοιων πράξεων.

94. Πρώτον, η φράση «βίαιη πράξη ιδιαίτερης σκληρότητας» δεν απαντά αυτούσια σε κανένα σημείο του κειμένου της αποφάσεως-πλαισίου. Δεύτερον, όπως έχω ήδη εξηγήσει, η τέλεση πράξεων οι οποίες ορίζονται ως τρομοκρατικές ενέργειες δεν αποτελεί τον μοναδικό ή έστω τον αναγκαίο λόγο για να τεθεί σε εφαρμογή το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση [75].

95. Για λόγους πληρότητας, θα προσέθετα ότι η φράση «βίαιη πράξη ιδιαίτερης σκληρότητας» δεν αποτελεί επίσης προϋπόθεση αποκλεισμού κατά το γράμμα της οδηγίας για την αναγνώριση. Εξάλλου, οι σκοποί της εν λόγω οδηγίας δεν δικαιολογούν την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, υπό την έννοια ότι ισχύει μια τέτοια προϋπόθεση.

Πρόταση

96. Υπό το πρίσμα των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του Conseil d'État ως εξής:

— Ο αποκλεισμός ενός αιτούντος άσυλο από το καθεστώς πρόσφυγα, για τον λόγο ότι έχει κριθεί ένοχος για την τέλεση πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη να έχει καταδικαστεί το εν λόγω πρόσωπο για την τέλεση εγκλήματος τρομοκρατίας κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

— Το γεγονός ότι ο αιτών τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα καταδικάσθηκε από τα δικαστήρια κράτους μέλους για τη συμμετοχή του σε τρομοκρατική ομάδα και η καταδίκη αυτή έχει καταστεί τελεσίδικη συνιστά ιδιαίτερη περίσταση και πρέπει να έχει βαρύνουσα σημασία στο πλαίσιο της εξατομικευμένης εξετάσεως ως προς το εάν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/83. Κατά τη διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων που αφορούν την υπόθεση ενός προσώπου που αιτείται άσυλο, για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ' σε συνδυασμό με την παράγραφο 3, οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει επίσης να εξετάζουν εάν στον αιτούντα μπορεί να καταλογισθεί

75 — Βλ. σημεία 58 και 91 των προτάσεών μου.

ατομική ευθύνη, βάσει των κινήτρων και των προθέσεών του σε σχέση με τις δραστηριότητες της τρομοκρατικής ομάδας στην οποία συμμετείχε. Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας πρέπει να έχουν διεθνή χαρακτήρα και να είναι τέτοιας βαρύτητας ώστε να έχουν επιπτώσεις στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Η διαπίστωση ότι ο αιτών άσυλο υπήρξε διευθυντικό μέλος τέτοιας ομάδας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα. Η επίκληση των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφοι 2, στοιχείο γ' και 3, της οδηγίας 2004/83 δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη ότι ο ίδιος ο αιτών ήταν ηθικός αυτουργός ή συμμετείχε σε τρομοκρατικές ενέργειες, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου 2002/475.

— Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ο αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς πρόσφυγα υπήρξε ηθικός αυτουργός ή συμμετείχε καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο στην τέλεση εγκλημάτων ή ενεργειών κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2004/83, δεν απαιτείται η τρομοκρατική ομάδα στην οποία αυτός συμμετείχε να έχει διαπράξει κάποια από τις ενέργειες που απαριθμούνται στο άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου 2002/475 ή ο ίδιος ο αιτών να έχει κριθεί ένοχος για πράξη που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2 της οικείας αποφάσεως.

— Ο αιτών τη χορήγηση ασύλου μπορεί να αποκλεισθεί από το καθεστώς πρόσφυγα, παρά το γεγονός ότι ούτε ο ίδιος ούτε η τρομοκρατική ομάδα της οποίας είναι μέλος έχουν τελέσει βίαιες πράξεις ιδιαίτερης σκληρότητας όπως αυτές για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου 2002/475.